

18.12.2017

Lemminkäinen Infra Oy

PL 169
00181 HELSINKI

Viite: Ympäristövaikutusten arviointiohjelma, saapunut 09.10.2017

LAUSUNTO YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIOHJELMASTA, KIILAN KIERTOTALOUSKESKUS, VANTAA

1. HANKETIEDOT JA YVA-MENETTELY

Lemminkäinen Infra Oy on 09.10.2017 saattanut vireille Kiilan kiertotalouskeskushankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn (YVA) toimittamalla Uudenmaan elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskukseen (ELY-keskus) hanketta koskevan ympäristövaikutusten arviointiohjelman.

Arviointiohjelma ja arviointiselostus

Arviointiohjelma on hankkeesta vastaavan laatima suunnitelma niistä selvityksistä, joita ympäristövaikutusten arvioimiseksi on tarpeen tehdä sekä siitä, miten arviointimenettely järjestetään.

Hankkeesta vastaava laatii arviointiohjelman ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon perusteella arviointiselostuksen.

Hankkeesta vastaava ja yhteysviranomainen

Hankkeesta vastaava on Lemminkäinen Infra Oy, jossa hankkeen yhteyshenkilönä on Lasse Vilhunen. Arviointiohjelman on laatinut konsulttitoimeksiantona Insinööritoimisto Matti Jokinen, jossa yhteyshenkilönä on Matti Jokinen.

Uudenmaan ELY-keskus toimii arviointimenettelyssä YVA-lain mukaisena yhteysviranomaisena. Yhteyshenkilöinä toimii Martti Pelkkikangas.

Hankkeen sijainti ja kuvaus

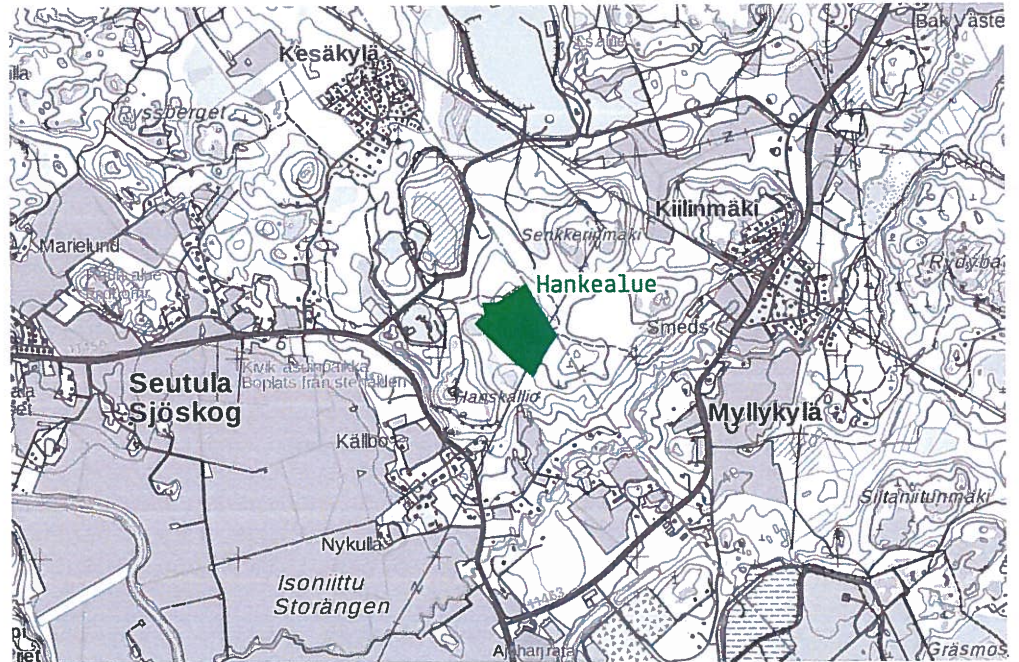
Hankealue sijaitsee Vantaan 34 kaupunginosassa, Kivistön suuralueella, kiinteistöllä 92-34-23-1. Koillisosaltaan kiinteistön alue rajoittuu Tuusulan kunnan rajaan. Alue sijoittuu Hanskallion ja Senkkerinmäen väliselle kallioiselle seudulle. Hankealue sijaitsee noin kaksi kilometriä Helsinki-Vantaan lentoasemalta pohjoiseen.

Lasku hankkeesta vastaavalle 12 000 €. Maksuperusteet ovat lausunnon liitteenä.

Hankkeessa kiinteistön maapohja tasataan kiertotaloustoimintojen ja betoni- sekä asfalttiasemien tarpeisiin.

Kiinteistön tasaus edellyttää kallio- ja moreenikiviainesten louhintaa ja kaivua alueelta. Tontin esirakentamisen jälkeen hankkeen tarkoituksena on sijoittaa kiinteistölle asfaltti- ja betoniasemat sekä kiinteä murskauslaitos. Betonin- ja asfaltinvalmistuksen lisäksi alueella vastaanotetaan, käsitellään ja kierrätetään asfalttia, betonia, betonilietettä sekä ylijäämämaita ja -louheita.

Hankealueen läpi kulkee 400 kV voimajohto.

Kuva: Lemminkäinen Infra OY:n Vantaan Kiilan YVA-menettelyn hankealueen sijainti. (Lähde: Insinööritoimisto Matti Jokinen)

Hankkeen vaihtoehdot

Hankkeella on kaksi toteutusvaihtoehtoa, jotka eroavat toisistaan tassaustasojen, hyödynnettävän kiviaineksen määrän ja louhinnan keston suhteen, sekä nollavaihtoehto.

VE1: Hankealue tasataan asemakaavan mukaisiin korkotasoihin +54.00 ... +59.00.

Alueelta on hyödynnettävissä noin 900 000 m³tr¹ eli noin kaksi miljoonaa tonnia, moreeni- ja kalliokiviaineksia. Keskimääräisellä vuosituotannolla kiviaineksen oton kesto on noin 13 vuotta.

VE2: Hankealue tasataan korkotasoon +59.00 ... +60.00.

Alueelta on hyödynnettävissä noin 650 000 m³tr¹ eli noin 1,4 miljoonaa tonnia moreeni- ja kalliokiviaineksia. Keskimääräisellä vuosituotannolla tasauksen kiviaineksen oton kesto on noin 10 vuotta.

VE0: Hanketta ei toteuteta.

¹ m³tr= kiintoteoreettinen kuutiometri

Hankkeen YVA-menettelyn tarve

Hankkeesta vastaava on hakenut Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta (ELY-keskus) päätöstä siitä, edellyttääkö yhtiön suunnittelema toiminta alueella ympäristövaikutusten arviointimenettelyä. Uudenmaan ELY-keskus päätti Vantaan kaupungin ja Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksia kuultuaan, että hanke edellyttää arviointimenettelyä. (Päätös 22.06.2016, Dnro UUDELY/2505/2016)

Hankkeen liittyminen muihin suunnitelmiin, ohjelmiin ja menettelyihin

Hanke liittyy lainvoimaisiin kaavoihin; Vantaa, asemakaavan muutos 002089, Vantaan yleiskaava, sekä Uudenmaan 1. vaihemaakuntakaavaan. Toiminnan sijoittamisessa on otettava huomioon oikeusvaikutteisissa kaavoissa osoitettu alueen käyttötarkoitus ja aluetta koskevat kaavamääräykset. Asemakaavasta poikkeava hankevaihtoehto tarvitsee poikkeamisluvan tai asemakaavamuutoksen.

Hanke liittyy seuraaviin suunnitelmiin ja ohjelmiin: Uusimaa-ohjelma, Natura-verkosto, Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelma vuoteen 2020 ja valtakunnallinen jätesuunnitelma.

Arviointiohjelman mukaan louhinnalle ja murskaukselle sekä jätteenkäsittelytoiminnoille on haettava ympäristölupa Etelä-Suomen aluehallintovirastolta.

Asfalttiasema ja betoniasema on rekisteröitävä ympäristösuojelun tietojärjestelmään.

Mikäli toiminta aiheuttaa vesilain (587/2011) 3 luvun 2 §:ssä tai 3 §:ssä mainittuja muutoksia pohjaveden laatuun tai määrään, tarvitaan toimintaan ympäristölupa sekä vesilain mukainen lupa Etelä-Suomen aluehallintovirastolta.

Tieliittymille sekä niiden parantamiselle on haettava tarvittaessa luvat Uudenmaan ELY-keskukselta.

2. ARVIOINTIOHJELMASTA TIEDOTTAMINEN JA KUULEMINEN

Arviointiohjelman vireilläolosta on ilmoitettu lehdissä: Keski-Uusimaa, Hufvudstadsbladet ja Vantaan Sanomat

Arviointiohjelma on kuulutettu ja ollut nähtävillä 18.10.–16.11.2017 seuraavissa paikoissa:

- Keski-Uudenmaan ympäristökeskus, Hyrylänkatu 8 C, 04300 Tuusula
- Vantaan kaupunki, ympäristökeskus, Pakkalankuja 5, 01510, Vantaa

Internetissä: www.ymparisto.fi/KiilankiertotalouskeskusYVA

Arviointiohjelmasta järjestettiin yleisötilaisuus maanantaina 23.10.2017 Seutulan VPK-talolla, Katriinantie 71, Vantaa.

Viranomaisyhteistyötä varten hankkeelle perustettiin ohjausryhmä.

3. YHTEENVETO ESITETYISTÄ LAUSUNNOISTA JA MIELIPITEISTÄ

Uudenmaan ELY-keskus on pyytänyt ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta lausunnot seuraavilta tahoilta: Tuusulan kunnan kunnanhallitukselta, kaavoitus ja maankäytöltä sekä terveydensuojeluviranomaiselta, Keski-Uudenmaan ympäristökeskukselta, Vantaan kaupungin kaupunginhallitukselta, kaavoitus ja maankäytöltä sekä terveydensuojeluviranomaiselta, Etelä-Suomen aluehallintovirastolta, Fingridiltä, Helsingin seudun ympäristöpalvelut - HSY:ltä, Liikenteen turvallisuusvirasto Trafilta, Helsingin kaupunginmuseolta / Keski-Uudenmaan maakuntamuseolta, Museovirastolta ja Vantaan kaupunginmuseolta.

Arviointiohjelmasta annettiin 12 lausuntoa ja 89 kirjallista mielipidettä. Lausunnot ja mielipiteet löytyvät kokonaisuudessaan osoitteesta www.ymparisto.fi/KiilankiertotalouskeskusYVA.

Seuraavassa on esitetty yhteenveto lausuntojen ja mielipiteiden pääsällöstä.

Yhteenveto lausunnoista

Vaihtoehdot ja niiden kuvaus

Arviointivaihtoehdot VEO, VE1 ja VE2 ovat riittämättömät. Todennäköistä on, että kaikkia hankkeessa esitettyjä välivaihe- tai lopputoimintoja ei alueelle ole mahdollista sijoittaa. Siksi arviointiin tulisi sisällyttää myös suppeammat eri toimintavaihtoehtojen vaihtoehdot ja niiden vaikutusten arviointi.

Esitettyjen vaihtoehtojen louhimisen vaikutusta ympäröivään korkotasoon on vaikea hahmottaa, koska ohjelmassa ei ole esitetty leikkauspiirustuksia. Lisäksi hankkeessa jää epäselväksi miten eri toiminnot on suunniteltu sijoitettavaksi alueelle, eli miten varastokasat (raaka-aine- ja tuotekasat) ja eri valmistusprosessien kasat (kiviaines, betoni, asfaltti, tuhka) sijaitsevat. Myöskään ei ole esitetty polttoaineen varastopaikkoja tai kenttärakennetta.

Toimintojen sijoittuminen

Hankkeessa halutaan sijoittaa monia eri toimintoja suhteellisen pienelle alueelle. Arviointiohjelmassa toimintojen sijoittumista on kuitenkin kuvattu varsin ylimalkaisesti. Ylimalkaisuutta kuvastaa muun muassa se, että varastokasoissa ei ole eritelty raaka-aine- ja tuotekasoja eikä eri valmistusprosessien kasoja (kiviaines, betoni, asfaltti, tuhka). Myöskään ei ole esitetty polttoaineen varastopaikkoja tai kenttärakennetta.

Arvioinnin aikana tulee selvittää, mahtuvatko kaikki suunnitellut toiminnot alueelle ja onko hanke kaikilta osin toteuttamiskelpoinen. Arviointiselostuksessa olisi hyvä ottaa kantaa siihen, millainen kapasiteetti on hankealueella realistinen.

Vaikutukset pinta- ja pohjavesiin

Hulevedet arvioidaan siitä lähtökohdasta, että kaikki hulevedet johdetaan tasausaltaiden kautta etelään kohti Kuutamotietä. Hulevesireitin toimivuus on arvioitava. Reitti tulisi kulkemaan yksityisten maanomistajien kiinteistöjen kautta, joten on arvioitava, onko hulevesien johtamisella vaikutusta kiinteistöjen käyttöön normaalissa toimintatilanteessa tai runsaiden sateiden aikana. On myös arvioitava hulevesien vaikutus Vähäjokeen ja Vantaanjokeen.

Toiminnassa voi joutua ympäristöön arviointiohjelmassa tunnistettujen kiintoaine- ja ravinnepäästöjen (typpi) lisäksi mm. öljyisiä sekä emäksisiä vesiä ja tuhkasta voi liueta raskasmetalleja. Selostuksessa on esitettävä toimenpiteet näiden päästöjen estämiseksi.

Arviointiohjelman mukaan alueen ympäristöstä selvitetään nykyistä vedenlaatua ja virtaamaa näytteenotoin ja virtaamamittauksin, mutta ei ole kerrottu, missä mittauksia ja näytteenottoa tehdään.

Pohjavesivaikutuksia tulisi arvioida perusteellisesti, koska etelä- ja lounaispuolen asuinkiinteistöt Kuutamotiellä ja Katriinantiellä ovat omien talousvesikaivojen varassa. Ainakin osa kaivoista on riippuvaisia siitä, miten pohjavettä muodostuu ylempänä rinteessä hankealueen suunnassa. Perustaksi on selvittävää hankealueen ympäristön maalajikerroksia tarkemmin tutkimuksilla eikä vain karttatarkasteluun tai kirjallisuuteen perustuen.

Kallioperän rakoilua ja ruhjeita on tarkoitus selvittää tontin etelä-/lounaisosaan asennettavan pohjavesiputken kairauksen yhteydessä. Putken asentamisen yhteydessä reikä videokuvataan ja reiästä tehdään kerrosittaiset vesimenekki-koeket. On syytä vielä harkita, onko yhden pohjavesiputken asentaminen riittävä.

Arviointiselostuksessa tulee arvioida vaikutukset talousvesikaivojen veden saantiin ja laatuun. Lisäksi on tarpeen tuoda esille korvaavan talousveden saantimahdollisuudet, mikäli olemassa olevat talousvesikaivot eivät hankkeen vaikutusten vuoksi olisi käytettävissä.

Luontovaikutukset

Hankealueen länsipuolella sijaitseva Vantaanjoki on Natura 2000-ohjelman kohde. Mahdolliset vaikutukset kohteen suojelun perusteena oleviin luonnonarvoihin on arviointiselostuksessa arvioitava riittävän tarkasti. Myös vaikutus Tuusulanjokeen ja sen meritaimenkantaan tulee selvittää.

Laitosalue rajautuu Tuusulan puolella Senkkerinmäkeen. Vaikutukset myös tämän luontoarvoihin on syytä selvittää. Alueella on aiemmin tavattu mm. direktiivilajeja kuten pyy, kehrääjä ja palokärki.

Meluvaikutukset

Melun leviämistä esittävien karttojen tulee olla havainnollisia ja selkeitä. Toiminnan aiheuttamien melutasojen muutoksia pitää voida verrata nykyiseen.

Toiminta-aikoja on arvioitava eri vaihtoehdot huomioon ottaen. Arvioinnissa on perusteltava poikkeaminen Vantaan ympäristökeskuksen suosittelemista toiminta-ajoista. Tällä hetkellä YVA-arviointiohjelmassa on esitetty poikkeuksellisen pitkäkestoiset toiminta-ajat, myös erityistä melua tuottaville toiminnoille.

Kartoilla on esitettävä myös meluntorjuntatoimenpiteiden vaikutus. Ohjelman mukaan toiminnan aiheuttaman melun vaikutus lentomelualueeseen arvioidaisiin, mutta tämä ei ole realistista eikä selviä, mitä tällä tavoiteltaisiin.

Tiemelun arvioinnissa arviointiohjelmassa mainitaan käytettävän vuoden 2012 EU meludirektiivin mukaisia tiemelualueita. Tiemelun arvioinnissa tulee kuitenkin käyttää uudempia vuoden 2016 tilanteeseen perustuvia tiemelualueita, jotka laskettiin vuoden 2017 ympäristömeludirektiivin mukaisen meluselvityksen yhteydessä yhteispohjoismaisella laskentamallilla.

Vaikutukset maankäyttöön

Käynnistyneessä yleiskaavatyössä Vantaan kaupungin tavoitteena on selvittää, miten voidaan tukea kiertotaloustoimintaa ja vahvistaa toimijoiden keskinäistä synergiaa. Tähän liittyen on kaupunki käynnistänyt koko Kiilan teollisuuskeskittymän alueen nykytilanteesta selvitystyön, jolla saadaan kokonaiskuva eri toimintojen aiheuttamasta melutilanteesta ja liikenteen vaikutuksista. Selvitystyössä arvioidaan myös toimintojen yhteisvaikutuksia pohja- ja pintavesiin.

Tuusulan kunta näkee Vantaan Kiilan alueen kehittämisen seudullisesti tärkeänä asiana. Pääkaupunkiseutu ja erityisesti lentoaseman ympäristö kehittyy voimakkaasti, mistä johtuen monia toimintoja joudutaan uudelleen sijoittamaan tiiviimmän rakentamisen tieltä. Elinvoimainen, kilpailukykyinen ja toimiva yhdyskuntarakenne edellyttää kokonaisvaltaista ja määrätietoista suunnittelua sekä erilaisten, mutta tarpeellisten, toimintojen yhteensovittamista. Koska alue sijaitsee Tuusulan rajalla, kytkeytyy alueen kehittäminen tiiviisti myös Tuusulan puoleiseen maankäyttöön ja aluetta tulisikin suunnitella tulevaisuudessa kuntarajat ylittävänä kokonaisuutena.

YVA-ohjelman kohdassa 2.2. esitetty alueen maakuntakaavatilanne tulee korjata YVA-selostukseen siinä esitetyn karttaotteen (liite 1) osalta. Liitteen kartta ei ole maakuntakaavojen yhdistelmä, vaan kyseessä on ilmapäätteen päällä esitetty poiminta osasta maakuntakaavamerkintöjä. Merkintöjen värit tai symbolit eivät vastaa maakuntakaavan kuvaustekniikkaa. Lisäksi liitekartassa on esim. kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeä alue esitetty virheellisesti taajama-alueena.

YVA-selostuksessa on hyvä todeta, että maakuntakaava ei ole voimassa oikeusvaikutteisen yleis- tai asemakaavan alueella, mutta se on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa niitä.

Vaikutusten arvioinnissa on tuotava esiin mitkä vaihtoehdoista vaatisivat asemakaavamuutosta ja perustelut havaituille muutostarpeille. On huomattava, että asemakaavamuutos 002089 on laadittu vastaamaan yhdyskuntateknistä huoltoa palvelevaa väliaikaista toimintaa.

Vaikutukset maisemaan ja kulttuuriperintöön

Vantaan keskiaikaisten teiden inventoinnissa vuonna 2007 todettiin, että suunnittelualueella kulkeva tien osa on suurimmalta osin tuhoutunut mönkijä ja enduroratana. Tuusulan alueella tielinja on sen sijaan säilynyt erinomaisessa kunnossa ja on merkitty muinaisjäännösrekisteriin (mj. rek. tunnus 1000010782). Säilynyt tieosuus ulottuu pieneltä osin Vantaan puolelle ja osuu näin ollen myös suunnittelualueen itänurkkaan. Säilynyt tieosuus on aivan hankealueen ulkoreunalla ja se tulisi kaupunginmuuseon näkemyksen mukaan pyrkiä säilyttämään koskemattomana.

Maisemamuutoksia tulisi arvioida myös hankealueen etelä-/kaakkoispuolelta.

Vaikutukset liikenteeseen

Vaikkakin nyt lausuttavana olevassa Lemminkäisen ohjelmassa arvioitavat vaikutukset on esitetty kattavasti, tulisi vaikutusten arvioinnissa kiinnittää erityisesti huomiota hankkeen liikenteellisiin vaikutuksiin, jotka voivat heijastua kauaskin itse toimenpidealueesta. Kiilan alueella, mutta myös Tuusulan Kiilinmäellä ja Myllykylässä on olemassa olevaa asutusta.

Liikennevaikutusten arvioinnissa tulisi ottaa huomioon Kehä IV:n tuleva rakentuminen. Tuusulan kunta painottaa, ettei nyt tehtävillä ratkaisulla saa vaarantaa tai aiheuttaa haittaa Kehä IV:n toteutumiselle. Kehä IV:n rakentaminen on Tuusulan kunnan kärkihanke. Lisäksi YVA-prosessissa olisi hyvä huomioida myös mahdollisuus kytkeä alueet uudella kulkuyhteydellä Tuusulan puoleisen Senkkerinmäen maankäyttöön.

Liikennevaikutusten selvittämisessä on huomioitava se, että Kehä IV osalta ei ole tiedossa mahdollisen toteutumisen ajankohtaa, joten eri liikenneskenaariot on otettava vaikutusten arvioinnissa huomioon.

Asemakaavamuutoksen 002089 liikennevaikutusten arvioinnissa on todettu mahdollisen asfalttiaseman toteutumisen tuottavan noin 29 % kasvun raskaassa liikenteessä Myllykyläntiellä, kun tilannetta verrataan nykytilaan ennen Kehä IV käyttöönottoa. Raskaan liikenteen määrien lisääntyessä on myös arvioitava niiden vaikutus turvallisuuteen esimerkiksi Katriinantiellä.

Hankealueelle liikennöidään Katriinantien ja Hanskalliontien kautta, joissa on jo nykyisellään paljon raskasta liikennettä sekä Kiilan teollisuuskeskittymän alueelta että Tuusulan puolelta. Vaihtoehtoisten liikennöinti-reittien tutkiminen olisi tarpeen.

Vaikutukset ilmaan

Hankkeen ilmanlaatuvaikutukset on syytä arvioida kattavasti, koska päästöt voivat aiheuttaa merkittäviä terveyshaittoja lähialueen asukkaille. Ohjelmassa todetaan melun ja raskaan liikenteen lisääntyvän alueella toiminnan johdosta, mikä vaikuttaa lähialueen liikenneturvallisuuteen ja asumisviihtyvyyteen huomattavasti. Onkin tärkeää kehittää keinoja, joilla toiminnan aikaisia pölyhaittoja voidaan tehokkaasti torjua.

Lisääntyvä liikenne tuottaa myös ilmanlaatua heikentäviä päästöjä, kuten typenoksideja ja pienhiukkasia. Näitä ihmisten terveyteen kohdistuvia vaikutuksia on myös syytä arvioida alueen teollisuuden tuottamien hengitettävien hiukkasten lisäksi.

Arviointiselostuksessa tulee tuoda esille, varastoidaanko alueella lentotuhkia ja niiden varastointitavat sekä varastoinnin ja käytön mahdolliset pölyvaikutukset.

Sosiaaliset vaikutukset

Vaihtoehtojen arvioinnissa sosiaalisten vaikutusten arviointi tulisi esittää korostuneemmin. Vaikutusten arvioinnissa on myös otettava kanta vuorovaikutuksen keinoihin. Koska hankkeen vaikutusalueella on asutusta, tulee arvioinnissa arvioida tapoja kehittää asukasvuorovaikutusta ja yhteiskuntavastuullisuutta.

Riskit

Arviointiohjelmassa todetaan, että toiminta on maa-aines-, jäte-, terveys- ja ympäristösuojelu- ja ympäristönsuojelusäädöksillä säädelty ja että toiminnan ympäristöriskit liittyvät pääosin onnettomuus- tai vikatilanteisiin. Selostuksessa on arvioitava myös esirakentamisesta aiheutuvia riskejä eikä pelkästään valmistus- sekä kierrätystoiminnan riskejä.

Erityisesti on arvioitava louhinnasta aiheutuvia riskejä talousvesikaivoihin ja suljettuun kaatopaikkaan ohjelmassa arviointikohteina mainittujen voimalinjan, tutka-aseman ja asuinrakennusten lisäksi.

On huomioitava, että ympäristövahinkojen ja riskien mahdollisuus kasvaa, jos toiminnot sijoittuvat tiiviisti ahtaalle tontille. Myös päästöjen, esimerkiksi pölyn tai hulevesien, hallinta voi olla vaikeampaa kuin väljemmin suunnitellulla alueella.

Räjähdyksen ja muun toiminnan aiheuttama tärinä ja sen riskit on arvioitava ja esitettävä keinot riskien minimoimiseen. Muista riskeistä todettakoon, että ahtailla tonteilla ympäristövahinkojen ja riskien mahdollisuus kasvaa ja esimerkiksi pölyn tai hulevesien hallinta voi olla vaikeampaa kuin väljemmin suunnitellulla alueella.

Haitallisten vaikutusten lieventäminen

YVA-selostuksessa tulee riittävällä tavalla esittää mahdollisuudet hankkeesta aiheutuvien haitallisten vaikutusten vähentämiseksi. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota pölyyn, melun ja liikenneturvallisuuteen.

Jos hanke todetaan toteuttamiskelpoiseksi, tulee mahdollisia negatiivisia ympäristövaikutuksia ehkäistä parhaimman käytettävissä olevan teknologian avulla eikä vain minimitaso ylittäen. Arviointiselostuksessa tulisikin ympäristövaikutuksia lähestyä perinteisten "worst case"-tilanteiden lisäksi "best case"-tilanteella: se vaihtoehto, jossa toimintojen sijoittuminen on suunniteltu sellaisiksi, että ympäristöhäiriöt ovat mahdollisimman pienet ja lisäksi päästöt on ehkäisty parhaimpien mahdollisten tekniikoiden ja käytäntöjen avulla.

Yhteisvaikutukset

Kiilan kiertotalouskeskusta suunnitellaan alueelle, jossa on jo olemassa ristiriitoja toimintojen ja ympäristön välillä. Lausunnoissa oltiin huolissaan alueen kasvavasta ympäristöhaitakuormasta. Tämä johdosta uusien toimintojen ympäristövaikutukset tulee arvioida monipuolisesti ja laaja-alaisesti myös yhteisvaikutusten osalta.

Osallistuminen

YVA-lainsäädännössä osallistaminen on tärkeässä roolissa: asukkaat ja muut toimijat saavat tietää hankkeesta ja pääsevät vaikuttamaan elinympäristönsä suunnitteluun. Lain edellyttämissä asukastilaisuuksissa hanketta ja olemassa olevia suunnitelmia tulee esitellä sillä tavoin, että kuulijat saavat hyvän kokonaiskuvan hankkeesta. Myös arviointiselostuksen luottavuuteen tulee panostaa ja johtopäätökset tulee esittää selkeästi.

Muita kommentteja

Yhteisvaikutusten arviointia varten korjataan ohjelmassa oleva virheellinen sijaintitieto. HSY:n kuonankäsittelykenttä ei ole Seutulän kaatopaikka-alueella vaan Hanskalliontien itäpuolella eikä se ole toistaiseksi aloittanut toimintaansa.

Jää epäselväksi, miten arviointi käytännössä tehdään, kun muuttujia on niin monta. Vaikutukset on arvioitava erikseen ainakin esirakentamiselle ja tuotantotoiminnoille.

Lähteet

Arviointiohjelman Oppaat ja ohjeet luettelossa on mainittu Asumisterveysohje ja Asumisterveysopas. Nämä molemmat on pääosin korvattu sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella asunnon ja muiden oleskelutilojen terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/2015).

Lisäksi Valvira on antanut asetuksen soveltamisohjeen, joka on saatavissa Valviran internet -sivuilta <http://www.valvira.fi/ymparistoterveys/terveydensuoielu/asumisterveys>.

Yhteenveto mielipiteistä

Mielipiteissä tuotiin erityisesti esille lähialueen asukkaiden huoli louhinnan, murskauksen ja kuljetusten aiheuttamista pöly-, melu- ja värinähaitoista sekä toiminnan vaikutuksista pinta- ja pohjavesiin, mukaan lukien alueen yksityiskaivot, niiden veden saanti ja laatu.

Mielipiteissä todettiin, että Vantaan Kiilan alue on jo valmiiksi hyvin kuormittunut ja jo olemassa olevistakin toiminnoista aiheutuu suurta haittaa alueen asukkaille (mm. terveyshaitat, kaivovesien pilaantuminen, liikenneturvallisuus).

Mielipiteissä tuotiin esille myös suunnitellun asfalttiaseman haju- ja meluhaitat sekä eri toimintojen liian pitkät ja häiritsevät toiminta-ajat. Jätevoimalan tuhkan käyttö tulee kieltää valmistusprosessissa.

Hankkeen vaikutuksista hankealueen ja sen ulkopuoliseen luontoon ollaan huolissaan, kuten myös mahdollisista haitallisista vaikutuksista Liljån (Vähäjoki), Tuusulanjoen ja Vantaanjoen ekosysteemiin. Mahdolliset luontotyyppi- ja METSO-kohteet tulee luontoselvityksessä tunnistaa.

Ihmisillä on huoli hankealueen läheisyydessä olevasta suljetusta kaatopaikasta ja sinne haudatuista jätteistä ja mahdollisista haitta-aineista. Lisäksi kannetaan huolta mm. asumisviihtyvyyden, lähivirkistysalueen ulkoilumahdollisuuksien heikkenemisestä sekä puutteellisesta kunnallistekniikasta.

Hankkeen vaikutuksista kiinteistöjen arvoon ja peltoviljelyn mahdollisuuksiin ollaan huolissaan.

Mielipiteissä tuodaan esille, että suunniteltujen laitosten kulkuyhteydet pitäisi järjestää kokonaan uusiksi esim. Kehä 4 hanketta nopeuttamalla yhdessä Tuusulan kanssa.

Kiilan alueella on jo monia toimintoja ja niiden aiheuttamia kiistoja. Tällä alueella eri hankkeiden yhteisvaikutusten ja sosiaalisten vaikutusten arvioinnin tarve korostuu. Asukkaiden tiedonsaanti- ja vaikutusmahdollisuuksia pidettiin heikkoina.

Ihmiset näkevät ristiriidan siinä, että Vantaalla kaavoitetaan asuntoja ja toisaalta halutaan keskittää normaalielämälle haitallista teollisuutta ihmisten naapuriin.

4. YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO

Ympäristövaikutusten arviointiohjelma kattaa YVA-asetuksen 3 §:ssä mainitut arviointiohjelman sisältövaatimukset. Arviointiohjelma on käsitelty YVA-lainsäädännön vaatimalla tavalla.

Arviointiohjelman on laatinut Insinööritoimisto Matti Jokinen, joka on toteuttanut YVA- projekteja ja toiminut asiantuntijana ympäristöalaan liittyvissä hankkeissa. Yhteysviranomainen katsoo, että arviointiohjelmassa on esitetty riittävät tiedot ohjelman laatijoiden pätevyydestä. Hankkeesta vastaavan on ympäristövaikutusten arviointiselostusta laadittaessa varmistettava, että arviointiohjelmassa kuvailtujen ja tässä lausunnossa edellytettyjen lisäselvitysten tekemisessä on käytettävissä riittävä erityisasiantuntevuus.

Arviointiohjelmassa esitetyn lisäksi on tehtävä seuraavat selvitykset ja seuraaviin seikkoihin on syytä kiinnittää huomiota selvitysten tekemisessä ja arviointiselostuksen laadinnassa.

Vaihtoehtojen käsittely

Ohjelmassa esitetyt vaihtoehdot VE1 ja VE2 ovat riittävät alueen tasaa- miseksi. Vaikutuksia tulee kuitenkin arvioida monipuolisemmin erilaisten toiminnallisten toteuttamisvaihtoehtojen osalta. Arviointiohjelmassa kuvattujen vaihtoehtojen lisäksi arviointiselostuksessa tulee lisäksi kuvata sellainen vaihtoehto, että kaikki toiminnot mahtuvat alueelle ja että hanke

on realistinen sekä kaikilta osin toteuttamiskelpoinen. Tämän vaihtoehdon vaikutukset tulee selvittää vastaavalla tavalla arviointiohjelmassa kuvattujen vaihtoehtojen kanssa. Vaihtoehtojen tarkastelussa tulee ottaa huomioon myös ympäristövaikutusten lieventämiskeinot.

Vaikutusten selvittäminen ja merkittävyyden arviointi

Vaikutusten arviointi on arviointiohjelmassa kohdistettu hankkeen kannalta keskeisiin vaikutuksiin ja arvioitavat asiat on tuotu pääosin selkeästi esille. Seuraavilta osin suunniteltua arviointia on täsmennettävä.

Vaikutusalueen rajaus

Toiminnan vaikutusten tarkastelualue on oltava niin laaja, ettei sen ulkopuolella voida olettaa ilmenevän merkityksellisiä vaikutuksia ihmisille tai ympäristölle. Louhinnan ja murskauksen suoria vaikutuksia on tutkittava niin, että tarkastelualue kattaa vähintään lähimmät asuinrakennukset hankealueen ympäristössä.

Vaikutukset ihmisten elinoloihin

Ympäristövaikutusten arvioinnissa on painotettava ihmisiin kohdistuvien sosiaalisten ja terveyshaittojen arviointia. Arvioinnissa voidaan käyttää suoria kontakteja, kuten esimerkiksi haastatteluja tai asukastyöpajaa. Tavoitteena arvioinnissa on oltava hankkeen haitallisten vaikutusten lieventämismahdollisuuksien tunnistaminen eri toteutusvaihtoehdoissa.

On arvioitava, voiko louhinta vaikuttaa mahdollisten haitta-aineiden kulkeutumiseen maaperässä kaivoihin tai asuinrakennuksiin siten, että siitä voisi olla haittaa alueen asukkaille.

Vaikutukset maa- ja kallioperään sekä pohjavesiin

Arvioinnin yhteydessä on selvitettävä, voiko maa-ainesten otto aiheuttaa sellaisia vesilain (587/2011) 3 luvun 2 §:ssä tai 3 §:ssä mainittuja muutoksia pohjaveden laatuun tai määrään, mikä edellyttäisi hankkeelta vesilain mukaista lupaa.

Arviointiohjelmassa on todettu hankealueen maaperässä olevan muutamia pieniä heikkousvyöhykkeitä. Mainittujen heikkousvyöhykkeiden vedenjohtavuus on tärkeää selvittää sen arvioimiseksi, voiko louhinnalla olla vaikutusta lähialueen kaivoihin. Mikäli vedenjohtavuutta ei pystytä aiemman tutkimusaineiston ja kallioperäkartoitustiedon perusteella riittävän luotettavasti arvioimaan, on arvioinnissa käytettävä apuna kairauksia ja vesimenekikokeita.

Hankealuetta lähimpien yksityiskaivojen nykyinen veden laatu ja määrä on selvitettävä, jotta myöhemmin on mahdollista arvioida louhinnan mahdollisia vaikutuksia kaivovesiin.

Hankkeen vaikutustenarvioinnissa tulee selvittää hankkeen eri vaihtoehtojen vaikutukset Seutulan suljetun kaatopaikan pohjavesiolosuhteisiin.

Vaikutukset pintavesiin

Alueen virtausolosuhteiden muuttuminen hankkeen aikana on selvitetävää ja tarvittaessa huomioitava pintavesivaikutusten tarkkailussa.

Selostuksessa tulee tarkastella vaikutuksia pintavesien määrän ja laadun osalta, kuten ohjelmassa ehdotetaan. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota hankkeen vaikutusalueelta johdettavan veden pH-arvoihin sekä betonin valmistuksen ja kierrätyksen vaikutuksiin hulevesiin. Tarvittaessa tulee varautua poisto- ja valumavesien pH-arvon säätöön haitallisten ympäristövaikutusten lieventämiseksi.

Luontovaikutukset

Luontovaikutusten arvioinnin toteuttaminen on esitetty riittävällä tarkkuudella.

Vaikutukset kalataloudelliseen tilaan

Arviointiselostuksessa tulee kuvata alapuolisten vesistöjen sekä myös koko vesistöalueen kalataloudellinen tila, koska alue on kalataloudellisesti merkittävä ja arvokas. Hankkeen suunnittelussa tulee lähteä siitä, ettei kuormitus alapuolisiin vesistöihin lisäännä nykyisestä, eikä alapuolisten vesistöjen vedenlaatu ja kalataloudellinen tila sitä kautta saa heiketä.

Melu- ja värinävaikutukset

Melu

Meluntorjunnassa käytetyt toiminnalliset, tekniset sekä mahdolliset toiminta-aikoihin liittyvät meluntorjuntatoimenpiteet sekä niiden vaikutukset melun leviämiseen on esitettävä selkeästi.

Melutarkastelujen osalta melulaskentojen tulee perustua otossuunnitelmaan ja siitä tehtävään arvioon meluisimmista työn vaiheista. Louhinnan lisäksi tulee myös arvioida, muiden alueelle suunniteltavien toimintojen aiheuttamaa melua. Mikäli eri toimintoja (louhinta, murskaus, asfaltin valmistus jne.) on alueella käynnissä samanaikaisesti, tulee laskea myös niiden aiheuttama yhteismelu. Laskennat tulee tehdä perustellusti useammasta eri louhintavaiheesta. Laskennoissa tulee esittää melun leviäminen ympäristöön ilman meluntorjuntaa ja meluntorjunnan kanssa. Laskennassa on otettava huomioon meluntorjuntakeinot (varastokasat ym). Laskennoissa on esitettävä meluntorjunnan vaikutus eli melun leviäminen ilman meluntorjuntaa ja sen kanssa.

Liikenteen aiheuttama melu on selvitetävää riittävän etäälle toiminta-alueesta eli n. 1 -2 kilometrin etäisyydelle Katriinantieltä.

Laskennassa käytettyjen melun lähtötasojen ja toiminta-aikojen on vastattava todenmukaisia tasoja. Laskennoissa tulee esittää myös melun

kannalta huonoin tilanne eli tilanne, jossa meluavat toiminnot ovat käytössä koko päivän. Lisäksi raportissa tulee esittää arvio eri toimintojen keskimääräisestä toiminta-ajasta päivätasolla.

Hankkeen yhteisvaikutukset muiden alueella olevien hankkeiden ja toimintojen melujen kanssa on arvioitava, mutta tarvetta yhteismeluselvitykselle ei kuitenkaan ole.

Meluntorjunnan suunnittelussa on otettava huomioon MURAUUS-asetuksen vaatimukset, sillä lähimmät naapurit sijaitsevat noin 400 metrin päässä hankealueen rajasta.

Räjäytysten aiheuttaman melun leviämistä ei yleensä tarkastella louhintaan liittyen, koska tapahtumat ovat lyhytaikaisia ja niitä on harvoin. Räjäytysten kohdalla keskiäänitasoa tärkeämpiä tekijöitä ovat räjäytysten määrä, ajoittuminen ja niiden ennakoitavuus. Räjäytysten melutarkastelu voitaisiin tehdä olemassa olevilla laskentamalleilla, toisin kuin ohjelmassa annetaan ymmärtää.

Tärinä

Ihmisten viihtyvyyteen tai terveyteen haitallisesti vaikuttavista tärinätaasoista ei ole annettu raja-arvoja, toisin kuin ohjelmassa sanotaan. Sen sijaan viihtyvyyteen liittyen on annettu suosituksia, jotka liittyvät lähinnä liikenteen aiheuttamaan tärinään. Sen sijaan rakennusten rakenteille voidaan laskea raja-arvot, joiden ylityksen jälkeen on todennäköistä, että räjäytykset aiheuttavat vaurioita rakenteille.

Tärinään liittyvät selvitykset tulee erityisesti kohdistaa tärinälle herkkien kohteiden (voimalinja, tutka-asema) tärinäaltistuksen selvittämiseen. Koska räjäytysten paineiskut koetaan usein tärinänä, on selostuksessa hyvä tuoda esiin niitä keinoja, joilla tärinän ja paineiskun haitallisia vaikutuksia voidaan vähentää.

Vaikutukset ilmanlaatuun ja ilmastoon

Pölyn aiheuttaman haitan arviointi voidaan tehdä arviointiohjelman mukaisesti. Pölyn leviämiseen ja määriin voidaan vaikuttaa oleellisesti hankealueella. Tästä syystä tulee arviointiselostuksessa esittää ne pölyn syntymistä ja leviämistä estävät keinot, joita hankealueella voidaan toteuttaa ja arvioida niiden vaikutus hankealueen ulkopuolelle leviävään pölyyn ja sen koostumukseen. Erityistä tarkkuutta tulee noudattaa arvioitaessa pölymääriä ja -vaikutuksia läheiseen tutka-asemaan.

Toiminnan pölyvaikutuksia arvioitaessa on syytä huomioida myös hankealueen liikenne.

Vaikutukset maankäyttöön

Vantaan puolen yleiskaavan kaavaotteen tulee kattaa laajempi alue. Lisäksi kaavakartalle tulee tehdä hankkeen rajaus. Myös Tuusulan puolen yleiskaavasta tulee olla riittävän laaja kaavaote. Sekä Tuusulan että Vantaan yleiskaavoista tulee esittää yhdistelmä, jotta lähistön yleiskaavata-son kokonaisuudesta saa paremman kuvan.

Maakuntakaavasta on esitetty yhdistelmä ilmavalokuvaan sovitettuna. Tämän kartan lisäksi on YVA-selostukseen liitettävä maakuntakaavasta ote, joka vastaa kaavan virallista esitystapaa ja mittakaavaa.

Vaikutukset arkeologiseen kulttuuriperintöön, kulttuuriympäristöön ja maisemaan

Vaikutusalueen rakennettu kulttuuriympäristö on huomioitava vaikutusten arvioinnissa.

Liikennevaikutukset

Liikenne- ja liikenneturvallisuusvaikutusten lisäksi on arvioitava raskaan liikenteen kuljetusten vaikutuksia teiden kantavuuteen. Lisäksi on arvioitava hankkeen vaikutuksia kevyen liikenteen turvallisuuteen.

Hankkeen liikenteelliset vaikutukset ulottuvat paljon hankealuetta laajemmalle alueelle, ja on tärkeää, että vaikutukset arvioidaan koko liikenteelliseltä vaikutusalueelta.

Hankealue rajautuu koillisessa Tuusulan kuntarajaan. Kulkuyhteyden järjestämistä Vantaan puolella sijaitsevan hankealueen ja Tuusulan kunnan välillä tulee tarkastella. Lähialueen eri hankkeiden tuottaman liikenteen yhteisvaikutusten arviointi on olennaista, jotta saadaan toisaalta käsitys liikenteellisistä kokonaisvaikutuksista ja toisaalta käsitys tämän hankkeen osuudesta niissä.

Kehä IV tai niin sanottu maantien 152 jatke, tulee kulkemaan hankealueen lounaispuolella. Voimassa olevassa maakunta- ja yleiskaavassa on osoitettu Kehä IV eteläinen linjaus. Kehä IV:stä on teetetty vuonna 2015 esiselvitys, *Esisuunnitelma maantien 152 pohjoiselle linjaukselle välillä Hämeenlinnanväylä–Myllykyläntie*, jossa väylä on linjattu uudelleen pohjoisemmaksi. Linjaukset erkaantuvat toisistaan hankealueen pohjoispuolella.

Pohjoinen linjaus on valittu jatkosuunnittelun pohjaksi, ja se on tarkoitus osoittaa myös tekeillä olevassa uudessa Vantaan yleiskaavassa. Molemmat linjaukset tulee ottaa huomioon hankkeen liikenteellisiä vaikutuksia arvioitaessa.

Arviointiohjelman lupasuunnittelua ja -harkintaa käsittelevästä luvusta saa käsityksen, että Hanskalliontieltä Katriinantielle (yhdystie 11459) johdettavalle liittymälle on haettava lupaa käyttötarkoituksen muuttamiselle. Ensin täytyy kuitenkin selvittää, onko liittymällä ylipäänsä lupa. Jos liittymälupaa ei ole, tulee se hakea. Jos liittymälupa on, mutta hankealueelle

suunniteltu toiminta ei sisälly luvan käyttötarkoitukseen, tulee hakea lupaa liittymän käyttötarkoituksen muuttamiseen.

Mikäli Katriinantielle johtavaa liittymää pitää parantaa, edellyttää se suunnittelusopimuksen solmimista liittymän parantamisesta Vantaan kaupungin ja Uudenmaan ELY-keskuksen kesken.

400 kV voimalinjan vaikutukset hankkeeseen

Hankkeen suunnittelussa ja toteutuksessa on huomioitava Fingrid Oy:n lausuntojen mukaiset toimenpiteet ja rajoitukset. Ne tulee esittää arviointiselostuksessa kuten myös niiden vaikutukset hankkeeseen ja sen eri vaihtoehtoihin.

Yhteisvaikutukset

Yhteisvaikutuksia selvittäessä on otettava kantaa, missä määrin Vantaan Kiilan -hanke (metsän kaato, pintamaiden poisto, kallion louhinta) voi vaikuttaa muista lähialueen toiminnoista peräisin olevan pölyn ja melun leviämiseen asuinalueille.

Melun yhteisvaikutuksia arvioitaessa on liikennemelun lisäksi huomioitava myös muut mahdolliset asutuksen kannalta merkittävät melulähteet.

Alueen liikenteen yhteisvaikutuksia tulee arvioida.

Vantaan kaupunki on käynnistänyt Vantaan Kiilan teollisuusalueen nykytilanteen selvitystyön, jotta saadaan kokonaiskuva eri toimintojen aiheuttamasta melutilanteesta, liikenteen vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista pohja- ja pintavesiin. Hankkeen tuloksia tulee mahdollisuuksien mukaan hyödyntää yhteisvaikutusten arvioinnissa.

Vaikutusten seuranta

Arviointiselostuksessa tulee esittää ehdotus mahdollisista merkittäviin haitallisiin ympäristövaikutuksiin liittyvistä seurantajärjestelyistä.

Osallistuminen ja raportointi

Arviointiohjelman nähtävillä olon aikana 23.10.2017 järjestettiin hankkeen esittelytilaisuus Seutulan VPK-talolla, jossa paikalla olivat hankkeesta vastaavan, konsultin ja yhteysviranomaisen edustajien lisäksi noin 50 henkilöä. Esittelytilaisuudessa keskusteltiin muun muassa alueen raskaasta liikenteestä, liikenneturvallisuudesta, toiminnan vaikutuksista lähialueen asukkaiden terveyteen, kaivoihin, luontoon ja asumisviihtyvyyteen, louhinnan ja murskauksen aiheuttamasta melusta ja pölyämisestä sekä hankkeen ja alueen muiden hankkeiden yhteisvaikutuksista.

Arviointiohjelmassa on esitetty selkeästi osallistumisjärjestelyt. Arviointiin liittyvät aineistot ovat olleet nähtävillä myös internetissä Uudenmaan ELY-keskuksen YVA-sivuilla.

Viranomaisyhteistyö ja osallistuminen

Viranomaismenettelyiden yhteensovittamiseksi Vantaan Kiilan kiertotaloushankkeesta pidettiin 29.8.2017 viranomaisten kesken YVA-lain mukainen ennakkoneuvottelu. Kokouksessa käsiteltiin muun muassa erilaisia hankkeen vaatimien lupa- ja muiden menettelyjen sujuvoittamiseen sekä erillisselvitysten ja asiakirjojen laadun ja käytettävyyden edistämiseen liittyviä kysymyksiä.

Hankkeelle perustettiin viranomaisyhteistyötä varten ohjausryhmä. Ohjausryhmässä ovat edustajat Pääkaupunkiseudun Vesi Oy:stä, Vantaan kaupungin ympäristökeskuksesta, Vantaan kaupungin kaupunkisuunnittelusta, Tuusulan kunnan kaavoituksesta ja maankäytöstä, Etelä-Suomen aluehallintovirastosta ja Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksesta sekä hankkeesta vastaavalta, YVA-konsultilta ja yhteysviranomaiselta. Lisäksi Fingrid Oyj ja Finavia Oyj on kutsuttu ohjausryhmään. Fingrid Oyj on antanut kohteesta lausunnon ja myös täydentänyt lausuntoaan. Ohjausryhmä kokoontui ensimmäisen kerran 25.9.2017.

Raportointi

Yhteysviranomaisen korostaa, että arviointiselostuksessa tulee olla YVA-asetuksen 4 §:n mukainen selvitys siitä, miten yhteysviranomaisen lausunto arviointiohjelmasta on otettu huomioon. Lisäksi on esitettävä yleis-tajuinen ja havainnollinen tiivistelmä tiedoista, jotka ovat tarpeen perustellun päätelmän tekemiselle ottaen huomioon kulloinkin saatavilla oleva tietämys ja arviointimenetelmät.

5. LAUSUNNON NÄHTÄVILLÄ OLO

Uudenmaan ELY-keskus lähettää yhteysviranomaisen lausunnon tiedoksi lausunnonantajille ja tiedon lausunnon mielipiteiden esittäjille. Lausunto on nähtävillä internetsivuilla osoitteessa: www.ymparisto.fi/KiilankiertotalouskeskusYVA.

Uudenmaan ELY-keskus lähettää kopiot arviointiohjelmasta saamistaan lausunnoista ja mielipiteistä hankkeesta vastaavalle. Alkuperäiset asiakirjat säilytetään Uudenmaan ELY-keskuksessa.

Johtava asiantuntija

Eija Lehtonen

Ylitarkastaja

Martti Pelkkikangas

LIITE

Sovelletut oikeusohjeet, maksun määräytyminen ja muutoksenhaku

Saadut lausunnot ja mielipiteet löytyvät osoitteesta www.ymparisto.fi/KiilankiertotalouskeskusYVA.

TIEDOKSI

Lausunnon antajat
Mielipiteiden esittäjät

LIITE**SOVELLETUT OIKEUSOHJEET, MAKSUN MÄÄRÄYTYMINEN JA MUUTOKSENHAKU****Maksun määräytyminen**

Arviointiohjelmasta annettavasta ELY-keskuksen lausunnosta perittävä maksu on vaativassa hankkeessa (18 - 24 henkilötyöpäivää) 12 000 euroa.

Sovelletut oikeusohjeet

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (YVA-laki, 252/2017)

Valtioneuvoston asetus ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (YVA-asetus, 713/2006)

Valtion maksuperustelaki (150/1992) 8 §

Valtioneuvoston asetus (1554/2016) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, työ- ja elinkeinotoimistojen sekä kehittämis- ja hallintokeskuksen maksullisista suoritteista vuonna 2017.

Maksua koskeva muutoksenhaku

Maksuvelvollinen, joka katsoo, että lausunnosta perittävän maksun määrittämisessä on tapahtunut virhe, voi vaatia siihen oikaisua elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksesta kuuden kuukauden kuluessa tämän lausunnon antamispäivästä.

